

Gereedschapskist Klimaat- slim Bos- en Natuurbeheer biedt handvatten

Auteurs: Bas Lerink, Mart-Jan Schelhaas, Gert-Jan Nabuurs, Jan den Ouden, Martijn Boosten, Jasprina Kremers.

**Wat is nodig om de doelen van het Klimaatakkoord te halen?
Wat kan of moet een beheerder doen, wat kost dat en hoeveel CO₂
wordt er vastgelegd? Om deze vragen te kunnen beantwoorden is de
online Gereedschapskist Klimaat- en Natuurbeheer beschikbaar.**

De Gereedchapskist heeft als doel om beheerders te informeren en te inspireren

In het Klimaatakkoord is met de sector bos, natuur en hout afgesproken dat jaarlijks een additionele 0,6 megaton CO₂ moet worden vastgelegd. In 2030 zou dit voor het eerst bereikt moeten worden.

In 2018 is het project 'Klimaatvelop Bos, Natuur en Hout' van start gegaan, gefinancierd door het ministerie van LNV. Het doel hiervan is het uitvoeren van pilots gericht op klimaatslim bos- en natuurbeheer en het communiceren van de resultaten. Deze pilots worden uitgevoerd door een consortium van 38 projectpartners, gecoördineerd door Wageningen Environmental Research.

In 2019 is er een vervolg gegeven aan het project middels een hernieuwde subsidieverstrekking. Hierdoor kan een aantal pilots door blijven lopen en is er een aantal nieuwe pilots van start gegaan.

De Gereedchapskist

De Gereedchapskist Klimaatslim Bos- en Natuurbeheer (www.vbne.nl) beschrijft maatregelen en voorbeeldprojecten voor klimaatslim bos- en natuurbeheer, met als doel om beheerders te informeren en te inspireren. Het bevat meer algemene pagina's over maatregelen waarin beschreven wordt wat het effect is van beheermaatregelen op klimaatmitigatie en -adaptatie, de kosten en baten, de overige effecten en aandachtspunten en risico's.

Het Bosreservaat Pijpebrandje in Ermelo is één van de voorbeeldprojecten. Hier vindt onderzoek plaats naar de groei, sterfte en koolstofvastlegging in niet meer beheerde bossen. Foto: Jan den Ouden

Voor elke maatregel is tenminste één voorbeeldproject opgenomen. De voorbeeldprojecten zijn specifiek en geven concrete cijfers voor het effect op klimaatmitigatie en de kosten en baten van een maatregeluitvoering op een locatie. De voorbeeldprojecten zijn locaties in Nederland waar de maatregelen zijn uitgevoerd, vaak in het kader van een klimaatvelop-pilot.

Terreinbeheerders hebben te maken met een grote verscheidenheid aan situaties, zoals soortensamenstelling, bodemopbouw, geschiedenis, gebiedsgrootte, waterhuishouding, gewenste functievervulling en financiële situatie. Gegeven de grote variatie is het ondoenlijk om in de gereedchapskist klimaatslimme beheeradviezen te geven voor specifieke gevallen. De gereedchapskist is daarom zodanig opgezet dat de geïnteresseerde beheerder wordt uitgenodigd om ideeën op te doen. De maatregelen zijn gerangschikt binnen thema's, maar het is ook mogelijk om vrij te zoeken, of om voorbeeldprojecten te bekijken via een kaart.

Praktische voorbeelden

Het afgelopen jaar zijn er verschillende maatregelen onderzocht en getest in de klimaatvelop-pilots. Op zeven verschillende locaties zijn oude grove dennenbossen met een lage bijgroei en weinig verjonging gerevitaliseerd door middel van aanplant van boomsoorten die passen bij het veranderende klimaat. Op het Wekeromse Zand (Gld.) zijn bijvoorbeeld groepsgewijs onder andere esdoorn, linde, haagbeuk en tamme kastanje geplant.

Ook agroforestry is onderdeel van de pilots. In Dreumel (Gld.) werden bijvoorbeeld zwarte noten geplant in een kippenuitloop. De notenbomen bieden de kippen beschutting en verhogen tegelijkertijd de CO₂-vastlegging. Per hectare walnotengaard met 100 walnotenbomen wordt verwacht dat er over een pe-

riode van 50 jaar gemiddeld 5,8 ton¹ CO₂ per jaar wordt vastgelegd. In Voerendaal (L.) werd met behulp van snoeiwerk uit landschapsonderhoud een zogeheten biomeiler aangelegd. Deze biomeiler bestaat uit een grote hoop biomassa die gaat broeien en daarbij warmte afgeeft. De warmte wordt gebruikt om een nabijgelegen gebouw te verwarmen. Hierdoor wordt een besparing van 11.000 m³ aardgas gerealiseerd, wat een vermeden uitstoot van 18,3 ton CO₂ oplevert.

Doorkijk

De Gereedchapskist wordt momenteel verder gevuld met nieuwe maatregelen en voorbeeldprojecten. Daarnaast wordt een nieuw hoofdthema ontwikkeld voor de houtketen.

Door de geleidelijke uitbreidingen en het beter vullen met voorbeelden willen we de Gereedchapskist tot een up-to-date vraagbaak maken voor bos, natuur en hout in relatie tot klimaat.

Op termijn zal de gereedchapskist ook dienen om de voortgang onder het Klimaatakkoord te monitoren en te rapporteren, en een permanente bron van informatie te zijn naar de jaarlijkse rapportage van broeikasgassen naar de Verenigde Naties. Daarmee kan de Gereedchapskist een belangrijke rol vervullen tussen Rijk, provincies, terreinbeheerende organisaties en private partijen in de uitvoering van het Klimaatakkoord.

Ir. B.J.W. Lerink, dr. Ir. M. Schelhaas en prof.dr.ir. GJMM Nabuurs zijn werkzaam bij Wageningen Environmental Research, dr.ir. J. den Ouden is werkzaam bij Wageningen University, M. Boosten MSc en J. Kremers MSc zijn werkzaam bij Stichting Probos

¹ Inschattingen uit een door Face the Future ontwikkeld model waarmee CO₂-vastlegging in bomen kan worden berekend. Dit zijn voorlopige verwachtingen, het model is nog in ontwikkeling.